

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Прев 300/2021
09.12.2021. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Бранка Станића, председника већа, Татјане Матковић Стефановић и Татјане Миљуш, чланова већа, у правној ствари тужиоца - противтуженог Конзорцијум правних и физичких лица који чине: 1. „Galeb group“ ДОО Београд, ул. Батајнички друм бр. 23, 2. „Зимпа“ АД Уб, ул. 7. јула бр. 2, 3. „Galeb FSU“ АД Београд, ул. Устаничка 12а, 4. „RBW“ ДОО у стечају Београд, ул. Страхињића Бана 82/7, 5. АА из ..., ул. ... бр. ..., 6. ББ из ..., ул. ... бр. ..., 7. ВВ из ..., ул. ... бр. .../..., 8. ГГ из ..., ул. ... бр. .../..., 9. ДД из ..., село ..., 10. ЂЂ из ...,, 11. ЕЕ из ..., ул. ... бр. ..., 13. ЖЖ из ..., ... бр. ..., 14. ЗЗ из ...,, 15. ИИ из ..., ул. ... бр. ..., 16. ЈЈ из ..., ул. ... бр. ..., 17. КК из ..., ул. ... бр. ..., 18. ЛЛ из ..., ул. ... бр. ... и 19. ЉЉ из ..., ул. ... бр. ..., чији је заједнички пуномоћник Владимирка Милићевић, адвокат из ..., против туженог – противтужиоца Агенција за вођење спорова у поступку приватизације Београд, ул. Теразије бр. 23, кога заступа пуномоћник Велибор Ерор, адвокат из ..., ради накнаде штете, вредност спора по тужби 538.292.876,17 динара, а по противтужби 115.980.006,40 динара и 686.431,69 евра, одлучујући о ревизијама тужиоца и туженог изјављеним против пресуде Привредног апелационог суда Пж 5814/20 од 11.02.2021. године, у седници већа одржаној дана 09.12.2021. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈАЈУ СЕ као неосноване ревизије тужиоца - противтуженог и туженог – противтужиоца изјављене против пресуде Привредног апелационог суда Пж 5814/20 од 11.02.2021. године.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиоца - противтуженог за накнаду трошкова ревизијског поступка.

Образложење

Пресудом Привредног суда у Београду П 3298/2016 од 21.09.2020. године у ставу првом изреке дозвољено је објективно преиначење тужбе. У ставу другом изреке одбачена је тужба у делу у којем је тужилац-противтужени тражио да се утврди да је ништава одлука о реструктурирању СЗП „Заваривач“ АД Врање, коју је донео правни претходник туженог-противтужиоца бр. ...-.../...-.../... од 26.06.2011. године и да иста не производи правно дејство. У ставу трећем изреке одбијен је тужбени захтев тужиоца - противтуженог којим је тражио да му тужени – противтужилац на име накнаде штете плати износ од 538.292.876,17 динара са законском затезном каматом почев од

07.02.2011. године до исплате. У ставу четвртом изреке одбијен је противтужбени захтев туженог - противтужиоца да се обавезе тужилац-противтужени да туженом - противтужиоцу плати износ од 686.431,60 евра са каматом у висини стопе Европске централне банке почев од 25.12.2015. године до исплате, као и износ од 115.980.006,40 динара са законском затезном каматом почев од 25.12.2015. године до исплате. У ставу петом изреке одлучено је да свака странка сноси своје трошкове.

Пресудом Привредног апелационог суда Пж 5814/20 од 11.02.2021. године у ставу првом изреке одбијена је жалба тужиоца - противтуженог као неоснована и потврђена напред наведена првостепена пресуда у ставу другом, трећем и петом изреке. У ставу другом изреке одбијена је жалба туженог – противтужиоца као неоснована и потврђена напред наведена првостепена пресуда у ставу четвртом и петом изреке.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужилац – противтужени је изјавио благовремену и дозвољену ревизију због погрешне примене материјалног права и битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку.

Тужени - противтужилац је у одговору на ревизију оспорио ревизијске наводе и предложио да ревизијски суд одбије ревизију као неосновану.

Против другостепене пресуде благовремену и дозвољену ревизију је изјавио и тужени – противтужилац због погрешне примене материјалног права.

Тужилац – противтужени је дао одговор на ревизију у ком је предложио да Врховни касациони суд одбије ревизију туженог као неосновану. Тражио је трошкове ревизијског поступка на име састава одговора на ревизију у износу од 119.573,00 динара.

Испитујући побијану пресуду у границама ревизијских разлога прописаних одредбом члана 408. Закона о парничном поступку („Службени гласник РС“ бр 72/11 ... 18/20), Врховни касациони суд је утврдио да ревизије тужиоца и туженог нису основане.

У поступку доношења побијане пресуде није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. Закона о парничном поступку, на коју се у ревизијском поступку пази по службеној дужности.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац – противтужени (даље: тужилац) као конзорцијум правних и физичких лица закључио је са правним претходником овде туженог – противтужиоца (даље: тужени), Агенцијом за приватизацију, Уговор о продаји акција из портфеља акцијског фонда привредног друштва „Заваривач“ АД Врање методом јавног тендера дана 30.12.2008. године, на основу ког је тужилац купио пакет акција који се састоји од 31.066 акција и на основу истих стекао 40,20552% укупног капитала друштва. Тужилац је за наведени пакет акција исплатио купопродајну цену у целости, а уговором је била предвиђена и обавеза купца да откупи све акције појединачних акционара које акционари буду депоновали на наменски рачун депоновања фонда, по идентичној цени по којој је откупљен и пакет акција. Тужилац је

наведену обавезу испунио и откупио је још 17.710 акција појединачних акционара којима је исплатио купопродајну цену. Даље је утврђено да је Агенција за приватизацију дана 30.09.2010. године упутила допис тужиоцу у коме је констатовала да није испунио обавезе из социјалног програма, обавезе одржавања континуитета делатности, обавезу оптерећења имовине субјекта приватизације и обавезу достављања ревизорског извештаја, па је предложила продужење уговора за додатних 12 месеци. У новом допису упућеном тужиоцу дана 15.10.2010. године Агенција је поново констатовала неиспуњење наведених уговорних обавеза, да би својим обавештењем од 07.02.2011. године Агенција донела одлуку о раскиду уговора о продаји акција из портфеља акцијског фонда, из разлога што купац ни у накнадно остављеном року није испунио своје уговорне обавезе (социјални програм, одржавање континуитета производње и забрана оптерећивања непокретности преко 5% без сагласности Агенције).

Након раскида уговора о продаји капитала, тужиоцу је одузето свих 48.776 акција (31.066 + 17.710) и пренете су на Агенцију за приватизацију, па је према подацима Централног регистра, депоа и клиринга хартија од вредности Агенција за приватизацију постала власник 63,12574% вредности укупног капитала ПД „Заваривач“ АД.

Одлучујући о тужбеном захтеву за накнаду штете коју је према чињенично тврдњи тужиоца тужени причинио неоснованим раскидом уговором, нижестепени судови су стали на становиште да није основан. Своју одлуку судови заснивају на утврђеној чињеници да тужилац није испунио уговорну обавезу одржавања обима производње стандарних металних производа, ценећи укупне приходе које субјект приватизације остваривао пре приватизације и након закључења уговора о приватизацији. Нижестепени судови не прихватају разлоге тужиоца да је одржавање континуитета производње било немогуће услед негативних ефеката светске економске кризе, оцењујући да иста нема карактер више силе, већ да се ради о догађају који је са становишта тужиоца могао или морао бити урачунат приликом закључења уговора. Такође, ни околност да финансијско стање субјекта приватизације није било реално приказано у извршеној процени капитала на дан закључења уговора, не чини испуњење наведене уговорне обавезе тужиоца немогућом у смислу члана 138. Закона о облигационим односима. Становиште је нижестепених судова да је тужилац у складу са уговором имао могућност да спроведе сопствено истраживање и испитивање друштва, његове имовине и финансијског и пословног стања. Такође, нижестепени судови налазе да тужилац нема право на накнаду вредности 17.710 акција које је откупио од акционара, а које су након раскида уговора пренете на Агенцију за приватизацију. Нижестепени судови закључују да је тужилац наведене акције купио у складу са уговором, те да у случају раскида уговора о продаји капитала због неиспуњења уговорне обавезе не може тражити накнаду вредности тако откупљених акција. У конкретном случају, не ради се о акцијама које купац стиче из нових емисија по основу повећања капитала субјекта приватизације, у смислу одредбе члана 41. став 2. Закона о приватизацији, те стога купац капитала након раскида уговора нема право да потражује њихову вредност.

У погледу противтужбеног захтева који има за предмет наплату новчаног потраживања на име уговорне казне у случају неиспуњења обавезе, нижестепени судови закључују да је наступила застарелост утуженог потраживања. Према налажењу

нижестепених судова, тужени није захтевао плаћање уговорних казни од тужиоца у учињеном обавештењу о раскиду уговора од 07.02.2011. године, већ накнадно, дописом упућеним тужиоцу дана 28.10.2013. године. Противтужбени захтев за исплату уговорне казне тужени је поставио у току поступка дана 25.12.2015. године, па су нижестепени судови на становишту да је протекао рок од 3 године за утужење предметног потраживања рачунајући од момента раскида уговора, будући да се примењује рок из члана 376. став 1. Закона о облигационим односима.

Тужилац у ревизији оспорава изнето становиште нижестепених судова. Указује на битне повреде одредаба парничног поступка, јер према мишљењу тужиоца, одлука о реструктурирању може бити предмет испитивања у судском поступку, те да су судови погрешно применили одредбе Закона о парничном поступку на основу којих су одбацили тужбу за утврђење ништавости Одлуке о реструктурирању. Сматра да за разрешење конкретног спора није било могуће позивати се на институт прекомерног оштећења и ограничене одговорности Агенције за приватизацију по том основу, јер се ради о ништавим уговорним одредбама. Даље је навео да светска економска криза јесте општепозната околност, али у моменту закључења уговора није било назнака да ће доћи до таквих економских поремећаја који су утицали и на пословање субјекта приватизације, због чега иста има утицај више силе. Даље наводи да постоји одговорност Агенције за приватизацију за тачност финансијских података, јер је тужени продао тужиоцу капитал чија је вредност била 50% мања од оне која је била назначена у самом уговору и коју је тужилац платио. Радило се према оцени тужиоца, о скривеном недостатку, и наведено је утицало на немогућност да тужилац из обртних средстава одржава потребан ниво производње, за шта кривицу директно сноси правни претходник туженог. Тужилац на крају наводи да су нижестепени судови погрешно применили материјално право када су закључили да тужилац нема право на накнаду вредности акција које је откупио од других акционара, јер ове акције нису биле предмет продаје из уговора који је неосновано раскинут.

Тужени у ревизији не прихвата материјално правни закључак нижестепених судова да се на потраживање из противтужбе примењује трогодишњи рок застарелости, јер уговорна казна има функцију обезбеђења извршења уговорне обавезе, те да стога представља уговорну обавезу на коју се примењује општи рок застарелости из члана 371. Закона о привредним друштвима.

Ревизија тужиоца није основана.

Најпре, нису основани ревизијски наводи тужиоца да је учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2 Закона о парничном поступку, на тај начин што је одбачена тужба у делу у ком је тужилац тражио да се утврди да је ништава Одлука о реструктурирању СЗП „Заваривач“ АД Врање коју је донео правни претходник туженог од 26.06.2011. године. Нижестепени судови су образлажући одлуку, навели да је правни претходник туженог (Агенција за приватизацију), донео Одлуку о реструктурирању у вршењу својих законом поверених јавноправних овлашћења у смислу одредбе члана 19. Закона о приватизацији, те да је одлука донета у складу са законом и да се стога не може се тражити утврђење њене ништавости.

Не могу се прихватити ревизијски наводи да се контрола одлука Агенције за приватизацију врши у складу са правилима из Закона о привредним друштвима, само из разлога што реструктурирање подразумева, између осталог, и статусне и организационе промене које уређује поменути закон. Наиме, реструктурирање привредног друштва је институт Закона о приватизацији, који има за циљ економску и организациону консолидацију субјекта приватизације у ситуацији када се процени да капитал или имовина субјекта приватизације не могу бити продати методом јавног тендера или јавне аукције без претходног реструктурирања. У конкретном случају, Одлуку о реструктурирању донела је Агенција за приватизацију у складу са одредбама члана 19. Закона о приватизацији („Службени гласник РС“ бр. 38/2001 ... 123/2007 – др. закон) који је важио у предметном периоду. Нису спорни ревизијски наводи да се према Закону о приватизацији, као и Уредби о поступку и начину реструктурирања субјекта приватизације из 2005. године, реструктурирање спроводи, између осталог, статусним променама, променама правне форме, променама унутрашње организације и другим организационим променама, а у складу са законом којим се уређује правни положај привредних друштава. Наведено значи да се организационе промене статусноправног карактера предузете у оквиру поступка реструктурирања спроводе у складу са матичном законом којим су исте и уређене (Закон о привредним друштвима), али то не значи да се Одлука о реструктурирању може побијати у складу са овим законом, јер њу није донела скупштина друштва, већ Агенција за приватизацију у вршењу јавноправних овлашћења. Према одредби члана 2. став 1. Закона о Агенцији за приватизацију („Сл. гласник РС“ бр. 38/2001...89/2015) којим је ова агенција и основана, прописано је да Агенција послује у складу са прописима о јавним службама, што значи да и одлуке које доносе имају јавноправни карактер, па се стога не могу побијати у редовном судском поступку према општим правилима грађанског права на које се тужилац позива (утврђење ништавости). Следи да Одлука о реструктурирању која је донета на основу овлашћења из члана 19. Закона о приватизацији, не може бити предмет преиспитивања у судском поступку са становишта њене материјалноправне исправности, због чега је правилна одлука нижестепених судова којом је одбачена тужба у наведеном делу.

Нису основани ни ревизијски наводи тужиоца којима указује да светска економска криза која је условила пад продуктивности субјекта приватизације, а што је потом довело до немогућности испуњења уговорних обавеза, представља вишу силу. Виша сила се по правилу дефинише као спољни догађај који се није могао предвидети, избећи или отклонити, а услед чијег деловања дужник није могао да испуни своју обавезу. Међутим, правилно нижестепени судови закључују да су економске кризе саставни део пословања, да представљају уобичајене појаве и да се њени појавни облици и тежина последице које производе, не могу сматрати вишом силом, без обзира да ли су у конкретном случају допринеле немогућности испуњења обавезе. Не ради се дакле, о атипичним и изненадним догађајима услед чијег деловања је тужилац био онемогућен да испуни своје обавезе, па стога је правилан закључак нижестепених судова да тужилац не може бити ослобођен одговорности за неиспуњење уговора са позивом на светску економску кризу.

Такође, ни позивање тужиоца на нетачност финансијских извештаја на чијим основама је формирана цена коју је тужилац платио за пакет акција из портфеља Акцијског фонда, није од утицаја на ваљаност раскида уговора од стране Агенције за приватизацију. Одговорност Агенције за приватизацију ограничена је у члану 6.

Уговора којим је предвиђено да Агенција не одговара купцу за штету проистеклу из повреде изјава и гаранција у случају да је релевантна информација била или могла бити позната купцу на дан обавештења или пре тога, из, између осталог, купчеве свеобухватне и детаљне анализе друштва (due diligence). Финансијски извештаји представљају проверљиву категорију чији се тачност и валидност може испитати применом одговарајућих рачуноводствених стандарда, што тужилац није учинио пре закључења уговора о продаји акција, па се стога не може позивати на одговорност Агенције за приватизацију за евентуалну нетачност финансијских извештаја, јер је управо тужилац имао могућност да исте рачуноводствено провери и благовремено утврди неправилности. Стога, правни претходник туженог не сноси одговорност за немогућност да субјект приватизације оствари потребан обим производње који је према речима тужиоца, последица нетачно приказаних финансијских извештаја.

Надаље, правилно су нижестепени судови закључили да тужилац нема право ни на накнаду вредности 17.710 акција које је откупио од појединачних акционара, а које су након раскида уговора пренете на Агенцију за приватизацију, правног претходника туженог. Није спорна тужиочева тврдња да наведени пакет акција није био предмет куповине из Уговора о продаји акција из портфеља Акцијског фонда (јер ове акције нису ни биле у портфељу Акцијског фонда), али куповина тих акција од појединачних акционара јесте била његова уговорна обавеза дефинисана у члану 2.4. уговора. Како се ради, дакле, о испуњењу уговорне обавезе тужиоца за време важења уговора, то онда у случају раскида уговора тужилац као несавесна страна нема право да тражи оно што је дао на име испуњење уговорне обавезе, које схватање је у духу одредбе члана 41а став 3. Закона о приватизацији, па Врховни касациони суд у наведеном делу прихвата дате разлоге другостепеног суда као правилне.

Без утицаја на правилност побијане одлуке је указивање тужиоца да се у конкретном случају не може применити институт прекомерног оштећења на који се другостепени суд позива. Ово из разлога што је образложење другостепеног суда у том правцу изнето као евентуални разлог за побијање уговора о приватизацији у контексту тужиочевих тврдњи да је цена коју је платио за пакет акција Акцијског фонда знатно већа од реалне, па имајући у виду да другостепена одлука није заснована на овим разлозима, то није од значаја указивање тужиоца на погрешну примену материјалног права.

Неосновано се тужилац у ревизији позива на одредбу члана 265. Закона о облигационим односима и ништавост уговорне одредбе којом је одговорност Агенције за приватизацију за повреду неке од изјава и гаранција ограничена на 10% од износа продајне цене, и на рок од 45 дана од учињеног обавештења купцу. Наиме, током поступка утврђено је да је Агенција за приватизацију основано раскинула уговор о продаји акција из портфеља Акцијског фонда у складу са одредбом члана 41а Закона о приватизацији, па код таквог стања ствари, ирелевантан је уговорени обим њене одговорности за евентуалну штету коју тужилац трпи као последицу раскида.

Имајући у виду наведено, Врховни касациони суд налази да су на утврђено чињенично стање нижестепени судови правилно применили материјално право на основу ког су одбили тужбени захтев, па је применом одредбе члана 414. ЗПП-а, донета одлука као у ставу првом изреке.

Није основана ни ревизија туженог, јер се не може прихватити становиште да потраживање на име уговорне казне застарева у року од 10 година од дана раскида уговора. Нису спорни ревизијски наводи да уговорна казна има двојаку функцију – као средство обезбеђења уредног извршења обавезе и као претпостављена штета. Међутим, не може се прихватити став ревидента да су ове две функције неодвојиве, те да изражавају јединство у дефинисању правне природе уговорне казне. Према становишту ревизијског суда, уговорна казна представља законом прописано средство појачања и обезбеђења уговорне дисциплине на плану извршења уговором конституисаних обавеза дужника. Међутим, када се раскине уговор поводом ког је уговорна казна и установљена, она има искључиво одштетну функцију што произлази из члана 275. Закона о облигационим односима. Она се исказује као претпостављена штета чије се постојање не мора посебно доказивати, што олакшава положај повериоца у чијем интересу је и уговорена. Практично, поверилац ће остварити право на исплату уговорне казне само на основу чињенице да су наступили законом прописани услови за њену реализацију (скривљено задоцњење или неиспуњење уговорне обавезе), а само у случају када је штета већа од износа уговорне казне, поверилац мора доказивати да трпи штету у већем износу од износа одређеног уговорном казном. Имајући у виду да је одштетна функција уговорне казне у случају раскида уговора због неиспуњења суштинска карактеристика уговорне казне, то се онда имају применити правила о застарелости потраживања накнаде проузроковане штете из члана 376. став 1. Закона о облигационим односима. Право да наплати потраживање по основу уговорне казне тужени је стекао моментом раскида уговора, јер је тужени раскинуо уговор управо због неиспуњења уговорне обавезе, па је на тај начин активирано његово право на наплату уговорне казне. Како је тужени захтев за исплату уговорне казне поставио након три године од дана раскида уговора, то је правилан закључак нижестепених судова да је потраживање из противтужбе застарело.

У складу са наведеним, Врховни касациони суд је применом одредбе члана 414. ЗПП-а, одбио ревизију туженог као неосновану и донео одлуку као у ставу првом изреке.

Применом одредбе члана 154. став 1. Закона о парничном поступку, Врховни касациони суд је у ставу другом изреке одбио захтев тужиоца за накнаду трошкова ревизијског поступка, имајући у виду да трошкови настали поводом одговора на ревизију не спадају у нужне и потребне трошкове ради вођења парнице.

**Председник већа – судија
Бранко Станић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић